

Példázat a szellem szabadságáról

Színház

Eörsi István: Halálom reggelén
(Kaposvári Csiky Gergely Színház.
Rendezte: Lukáts Andor)

Zappe László

A kaposvári színház tiszteleg nemrég elhunyt dramaturgja emléke előtt – gondolhatnánk a Halálom reggelén bemutatásáról. Holott valójában a 2000-ben írt darab bemutatása késett annyit, hogy szerzője nem érthette azt meg. Illő folytatása ez annak a történetnek, amely során a kaposvári színházi szellemnek fordítóként, átdolgozóként, betétdalok költőjeként egyik meghatározó személyisége, noha számos darabot írt, nemhogy házi szerzője, de a nagy sikerű Kihallgatás kivételével szerzője se lehetett színházának. S talán ez is igazolja az írónak azt a meggyő-

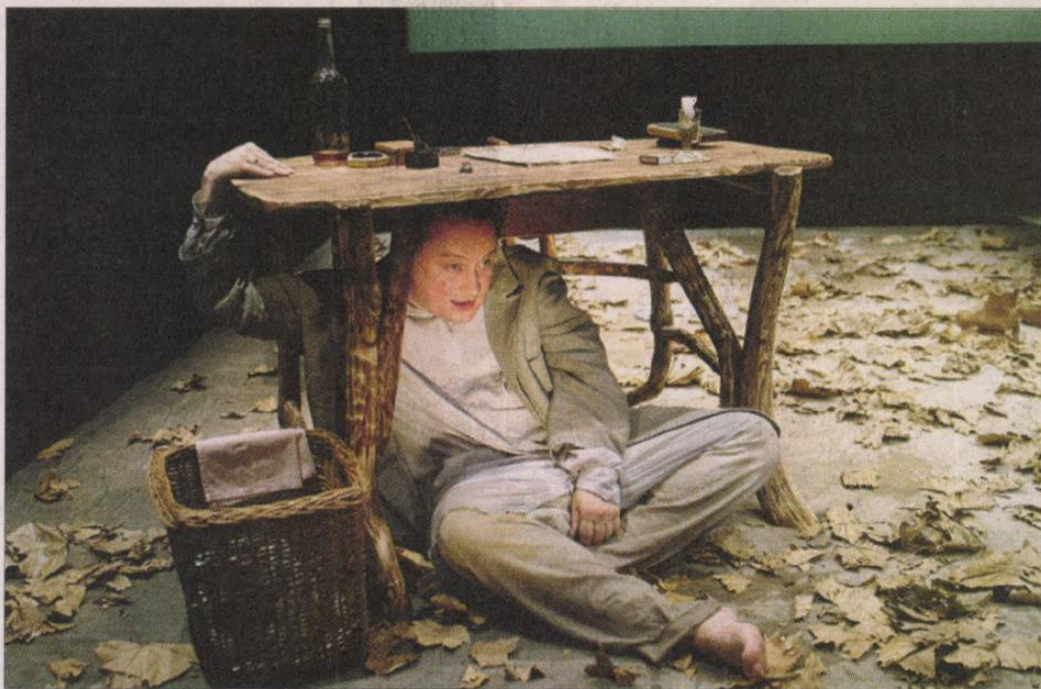
ződését, hogy darabjait a történelem szelével szemben alkotta. Legjobb drámái napi izgalom erkölcsi kérdésekről szölettek. Ezeket, amíg véresen időszerűek voltak, nem volt szabad bemutatni, amikor pedig el lehetett volna játszani őket, a színházak nemigen voltak kíváncsiak rájuk. Az újabbakra, az új rendszert vesézőkre sem.

Ha nem is szándékolta, de jelképes lehet, hogy ezúttal is a talán legkevésbé közvetlenül politikus vagy akár csak ideologikus **Eörsi**-darab került színre. Igaz, a bemutató arra is figyelmeztet, hogy a szerző esszéiben követhetőbb, mint színpadon. Az előadás *Merényi Anna* szerkesztette kitérő műsorfüzete ugyanis fölkinálja a darab összevetését az író Kleist-elemzésével az *Időm Gombrovicz*sal című esszéregényből. Bár a dráma természetesen nem Kleistről, és nem

is **Eörsinek** Kleisthez fűződő viszonyáról szól. Inkább példázat a szellem szabadságáról. De nem politikai-ideológiai értelemben. Arról talán ha egy fél mondat szól. A szabadságot korlátozó köznapi bornírtságról pedig egy meglehetősen hosszú jelenet a darab elején, amikor Kleist, miután megölte szerelmét és önmagával is végzett, végignézi és kommentálja a végakaratak teljesítésére, temetésük intézésére érkezett barát és az asszony férje tudakozódását és emlékezését a fogadóban, ahol haláluk előtt megszálltak. A mű nagyobb része azonban, amelyik a kettős öngyilkosság előtti éjszakán játszódik, leginkább a világból való menekülésről szól: a szellem kiszabadításának lehetőségeit latolgatja Kleist. Álomképben érkező nővére, *Ulrike* a halál helyett a teljes személyiségcsere lehetőségét kínálja. Ez

azonban neki kevés. A szellem szabadsága csakis a testtől, a való világtól megszabadulva lehet számára teljessé. Az eszé ennek az állapotnak az okaira világít rá éles elmével. A színdarab „csak” ábrázolja.

A *Lukáts Andor* rendezte előadás, melyhez a díszletet is a rendező tervezte, igyekszik az elvontabb, áttételesebb jelentésre irányítani a nézői figyelmet. Kleist szobáját gőzölgő víz választja el a mögötte látható ivótól, a szobában *Kiss István* gyönyörű görbepa-bútorai és *Kiss Erzs*i kattogó-kopogó éneke, valamint *Borbély Gergely* videofelvételei adják a borzongató novemberi hangulatot, és mondanak ellent a halálra készülők eufórikus boldogságérzéséről szóló szavainak. Kleistet *Znamenák István* játssza. Egyrészt kis kövér, pocakos, malacszerű embert látunk, aki öngyilkossága előtt sokat iszik, és jóízűen elfogyaszt egy kiadós csülköt; másrészt fegyelmezett belső izzást, ironikus szenvedélyt, harmadrészt hirtelen kitöréseket, tomboló idegrocncot. A mérhetetlen boldogságról, amellyel a halált várja, mintha kevés sikerrel igyekezne meggyőzni magát Kleist. *Gubás Gabinak* Kleisthez és a méhrák okozta szenvedésektől halálba menekülő asszonyhoz kevés köze van, a szerepben éppúgy nem leli helyét, mint a *Cselényi Nóra* tervezte ruhában, amely esetlenül próbálja az igazi *Henriette Vogel* sokat emlegetett nagy mellét hangsúlyozni. Az álombeli *Ulrike* figurájával *Kovács Zsuzsanna* küzd csaknem eredményesen. Az első kép földhöztapadt realitását a *Peguilhent* játszó *Nagy Viktor* hátborzongató kacagása és *Tóth Géza* agresszíven szolgálatkész cselédje szatirikusan megemeli.

Znamenák István Fotó: Theater.hu - Illoszky Béla